[1]तूर्णम्[A] [2][अनेन] [3]तूर्णः-तूर्णवान्-त्वरितम् [अनेन]-तः-तवान्, त्वरितः, तित्वरिषितः, तात्वरितः-तवान्;

त्वरः, त्वरः, तित्वरिषुः, तात्वरः;

त्वरितव्यम्, त्वरयितव्यम्, तित्वरिषितव्यम्, तात्वरितव्यम्;

त्वरणीयम्, त्वरणीयम्, तित्वरिषणीयम्, तात्वरणीयम्;

त्वार्यम्, त्वर्यम्, तित्वरिष्यम्, तात्वर्यम्;

ईषत्त्वरः-दुस्त्वरः-सुत्वरः; — —

त्वर्यमाणः, त्वर्यमाणः, तित्वरिष्यमाणः, तात्वर्यमाणः;

त्वारः, त्वरः, तित्वरिषः, तात्वरः;

त्वरितुम्, त्वरयितुम्, तित्वरिषितुम्, तात्वरितुम्;

[4]त्वरा, तूर्तिः, त्वरणा, तित्वरिषा, तात्वरा;

त्वरणम्, त्वरणम्, तित्वरिषणम्, तात्वरणम्;

त्वरित्वा, त्वरयित्वा, तित्वरिषित्वा, तात्वरित्वा;

सन्त्वर्य, [5]प्रत्वरय्य, प्रतित्वरिष्य, प्रतात्वर्य;

---

1. 'आदितश्च' (7-2-16) इति सूत्रेण निष्ठायामिण्णिषेधे प्राप्ते, 'रुष्यमत्वरसंघुषाऽऽस्वनाम्' (7-2-28) इति निषेधविकल्पः। तेन इड्विकल्पः। इडभावपक्षे 'ज्वरत्वर—' (6-4-20) इत्युपधावकारयोरूठि दीर्घे, 'रदाभ्यां निष्ठातो नः—' (8-2-42) इति निष्ठानत्वे, णत्वे च **तूर्णम्** इत्यादिरूपम्। इट्पक्षे **त्वरितम्** इत्यादि भवति। एतच्च निष्ठायाः भावार्थे बोध्यम्।

2. भावकर्मार्थयोस्तु, 'विभाषा भावादिकर्मणोः' (7-2-17) इतीण्णिषेधविकल्पः। **तूर्णमनेन, त्वरितमनेन** इति प्रयोगो भवति।

3. 'जीतः क्तः' (3-2-187) इति कर्तरि क्तप्रत्ययः। कर्त्रर्थेऽपि 'रुष्यमत्वर—' (7-2-28) इति इण्णिषेधविकल्पः। "अस्य [धातोः] आदित्त्वम्, अस्य सूत्रस्य (7-2-28) भावादिकर्मणोरप्रवृत्तिज्ञापनार्थम्। तथा च विकल्पप्रवृत्त्या तच्चरितार्थम्। तेनान्येषां तयोर्विकल्पो न।" इति **बृहच्छब्देन्दुशेखरे** व्याख्यातम्।

4. धातोरस्य षित्त्वात्, 'त्वरत्यन्ता घटादयस्त्रयोदश षितः' **(सि. कौ.** भ्वादिः) इति वचनात्, 'षिद्भिदादिभ्योऽङ्' (3-3-104) इति स्त्रियां भावादावङ्। प्रयोगबाहुल्यात् क्तिनि, ऊठि **तूर्ति**रित्यपि भवति। **प्रक्रियाकौमुद्यां** तु स्त्रियां भावादौ निप्रत्यये **तूर्णिः** इति रूपमित्युक्तम्। 'बाहुलकात् ऊठ्' इति **तद्व्याख्याने**।

5. ण्यन्ताल्लयपि, 'ल्यपि लघुपूर्वात्' (6-4-56) इति णेरयादेशः।

A. 'जघान रुषितो रुष्टांस्त्वरितस्तूर्णमागतान्॥' भ. का. 9.20.